

System kolektivní péče o malé děti do 6 let v České republice

Kamila Svobodová

Jana Barvíková

System kolektivní péče o malé děti

- **Tradiční formy péče**
 - jesle
 - mateřské školy
- **Ziskové (komerční) formy péče**
 - služby péče o děti zřizované a provozované na základě vázané živnosti „Péče o dítě do 3 let věku v denním režimu“
 - služby péče o děti zřizované a provozované na základě volné živnosti – obor činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a činnost, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“
- **Neziskové (nekomerční) formy péče**
 - služby péče o děti zřizované a provozované pouze na základě obecných právních předpisů
 - dětská skupina – záměr MPSV na zavedení nového typu služby péče o děti

Jesle

- jesle reprezentují zařízení, která u nás tradičně zajišťovala komplexní a kvalitní kolektivní péči o nejmenší děti
- jesle jsou určeny zpravidla pro děti **od 6 měsíců do 3 let**, v praxi přijímají většinou děti starší jednoho roku, přičemž nejčastěji bývají navštěvovány dětmi ve věku 2 až 3 roky
- v porevolučním období však docházelo k výraznému poklesu počtu jeslí a jejich kapacit - v současné době je v celé ČR pouze **46 zařízení se 1425 místy** – do jeslí tak dochází pouze necelé 1 % dětí do 3 let
- **zřizovatelem jsou zpravidla obce**, které jesle financují ze svého rozpočtu dle svého uvážení, nedostávají na ně **žádné příspěvky ze státního rozpočtu**
- obce hradí průměrně 80-85 % nákladů na provoz, zbývajících 15-20 % hradí rodiče
- jesle bývají v průměru otevřeny **10 hodin denně** v pracovní dny, nejsou vázány školním rokem jako mateřské školy

Jesle

- některá zařízení poskytují též příležitostnou krátkodobou hlídací službu
- o děti v jeslích pečují **zdravotní sestry**, na jedno oddělení jeslí připadají v průměru **2-3 sestry**, přičemž každá pečuje průměrně o 7 dětí
- až do března 2012 spadaly jesle jako zdravotnická zařízení pod resort Ministerstva zdravotnictví a jejich fungování bylo upraveno zvláštními právními předpisy
- dle nového zákona o zdravotních službách se však **provozování jeslí jako zdravotnických zařízení podle dosavadních předpisů musí ukončit**, a to do konce roku 2013, neboť dle MZ není důvod, aby zdravé děti, které nepotřebují zdravotní péči, pobývaly ve zdravotnickém zařízení
- tato nová legislativní „neukotvenost“ představuje pro jesle zřizované obcí řadu komplikací a zástupce jeslí tyto změny vnímají poměrně negativně
- v praxi se objevují **tři strategie**, na základě jakých legislativních předpisů od roku 2014 jesle provozovat

Jesle

- 1.) **Zřízení vázané živnosti** „Péče o dítě do 3 let věku v denním režimu“ podle zákona o živnostenském podnikání, a tedy spadající do gesce Ministerstva průmyslu a obchodu
 - 2.) **Pokračovat ve své činnosti stejně jako dopsud**, tj. neprovádět žádné změny. Jesle, které zvolí tuto strategii, budou nadále fungovat pouze v režimu obecných právních předpisů, některá pravidla se tak pro ně rozvolní. Tato zařízení však od roku 2014 nebudou spadat do resortu žádného z ministerstev.
 - 3.) Pokud by vešla v platnost nová právní úprava pro zavedení tzv. **dětské skupiny, přejít pod režim tohoto nového typu služby**, spadajícího do gesce Ministerstva práce a sociálních věcí.
- Dochází tak situaci, že jesle jako jediná tradiční kolektivní zařízení péče o děti do 3 let **mohou být v budoucnu provozována na základě různých právních předpisů**, přičemž zařízení reálně fungující na stejné bázi mohou spadat pod různé resorty.

Mateřské školy

- v péči o děti od 3 do 6 let v České republice jednoznačně dominují mateřské školy spadající do gesce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
- vzdělávání v mateřské škole se uskutečňuje podle školních (rámcových) vzdělávacích programů
- předškolní vzdělávání má **3 ročníky**, rozdělené podle věku dětí
- k předškolnímu vzdělávání se **přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky**, vzdělávání v posledním ročníku se poskytuje dítěti **bezúplatně** (max. po dobu 12 měsíců)
- naprostá **většina mateřských škol v ČR je veřejných** (96%), to znamená z drtivé většiny **zřizovaných obcí**, popřípadě krajem, výjimečně MŠMT, 3% mateřských škol je soukromých a zbývající 1% je církevních
- ve školním roce 2011/2012 bylo v ČR celkem **4 931** mateřských škol, které navštěvovalo **342 521** dětí

Mateřské školy

- zájem o mateřské školy převyšuje nabídku – v roce 2011/2012 zůstalo **neuspokojeno 49 186 žádostí** o umístění do MŠ
- situace bývá neuspokojivá především **ve větších městech**, některé školy na malých obcích se naopak potýkají s problémem nedostatečně naplněných kapacit
- **nejvyšší účast je u dětí pětiletých**, kterých navštěvuje MŠ 91 %, vysoká je též účast čtyřletých (87%) a tříletých dětí (77%), MŠ však navštěvují v nemalé míře i děti mladší tří let (26%) a děti starší pěti let (21%)
- MŠ bývají nejčastěji otevřeny **10 hodin denně**, v průběhu letních prázdnin bývá provoz omezen
- třída MŠ se naplňuje **do počtu 24** dětí, na jednu třídu připadají bezmála 2 učitelé – pedagogičtí pracovníci
- školy zapsané ve Školském rejstříku mají nárok na **finance ze státního rozpočtu**
- MŠ bývají nejčastěji financovány ze státního rozpočtu, z rozpočtu obce a úplaty od rodičů
- základní úplata od rodičů se pohybuje v rozmezí 0-800 Kč (cca 31 Eur) plus strava

Ziskové (komerční) formy péče

(mimo soukromých MŠ zapsaných ve Školském rejstříku)

Živnosti vhodné pro poskytování péče o malé děti

(dle živnostenského zákona)

zařízení pro děti do 3 let:

- **Vázaná živnost „Péče o děti do 3 let věku v denním režimu“**

zařízení pro děti od 3 let:

- **Volná živnost „Mimoškolní výchova a činnost, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“**

Vázaná živnost

„Péče o dítě do tří let věku“

- výchovná péče o svěřené děti v denním nebo v celotýdenním režimu zaměřená na rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních a výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte
- zajištění bezpečnosti a zdraví dětí, jejich pobytu na čerstvém vzduchu, stravování, spánku v odpovídajícím hygienickém prostředí a osobní hygieny dětí, včetně poskytování první pomoci

Volná živnost „Mimoškolní výchova a činnost, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“

- výchova dětí starších 3 let v zařízeních nezařazených do rejstříku škol a školských zařízení, v případě předškolních dětí se jedná o soukromé školky
- *Atd.*

Podmínky poskytování péče a povinnosti

- **Věk dětí:** do 3 let x od 3 let
- **Podmínka odborné způsobilosti:** ano x ne
- **Maximální počet dětí ve skupině/na osobu * * :** není stanoven*
- **Provozovatelé:** fyzické a právnické osoby
- **Úhrada * * :** od rodičů - smluvní ceny
- **Kontrola kvality poskytované péče * * :** není prováděna
- **Hygienické, prostorové a provozní požadavky:** ano
- **Požadavky na stravování:** je-li zajišťováno, pak ano
- **Povinnost vést evidenci dětí * * :** ne
- **Výchovný program/program činnosti * * :** ne
- **Zákaz kouření * * :** ne

*) limitem hygienické požadavky na prostor a provoz

* *) srovnej MŠ

Odborná způsobilost pro vázanou živnost „Péče o děti do 3 let věku v denním režimu“

a) odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry, zdravotnického asistenta, ošetřovatele, porodní asistentky, záchranáře, všeobecného sanitáře

b) odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách

c) odborná kvalifikace k výkonu povolání učitele mateřské školy

d) profesní kvalifikace pro činnost chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky

← **zkouška ověřující dosažení profesní kvalifikace**

e) doklad o vykonání tříleté praxe v oboru*

f) doklad o uznání odborné kvalifikace*

**) Platí pro výkon činnosti, nikoliv pro získání živnostenského oprávnění*

Ziskové (komerční) kolektivní formy péče* - shrnutí vybraných poznatků a problémů

- Na území ČR nejsou doposud příliš rozvinuty (nejvíce využívány v Praze a okolí a dalších velkých městech, jinde jen sporadicky)
- Data o jejich rozšíření pouze v omezeném rozsahu
- Nemají nárok na finanční podporu státu (dotace, daňové úlevy)**
→ komerční služby pro většinu rodičů příliš drahé
- U dětí starších 3 let rodiče preferují veřejné MŠ v síti MŠMT (důvody: vysoká důvěra v kvalitu, finanční dostupnost, malá zkušenost rodičů s jinými formami služeb)
- Vyhledávány jako nouzové řešení nebo rodiči upřednostňujícími individuální přístup a/nebo vyžadujícími flexibilitu služeb
- Kvalita zařízení různá, kvalita služeb není kontrolována

**) mimo soukromých MŠ zapsaných ve Školském rejstříku*

****) možnost žádat o podporu z evropských fondů; obce mohou využívat možnosti, jak přispět ke snížení cen za jejich služby - např. snížením nájemného v obecních prostorech*

- **Otázka vhodné odborné kvalifikace odpovídající specifické činnosti, jakou je péče o dítě do 3 let věku – zdravotní vs. pedagogické dovednosti a znalosti z (vývojové) psychologie**
- **Potřeba finanční podpory rodičů ze strany státu – příspěvky nebo daňové úlevy, aby si služby mohli dovolit**

Služby péče o děti podle obecných právních předpisů

- pro ostatní služby péče o děti (tj. jiné služby než jesle, mateřské školy a služby péče o děti provozované na základě volné či vázané živnosti) platí pouze obecné právní předpisy
- jedná se především o právní předpisy vztahující se k **ochraně veřejného zdraví, stavebnímu řádu, požární ochraně** a předpisy vztahující se k **potravinovému právu**
- konkrétní podmínky pro poskytování služeb péče o děti tak musejí **stanovovat jejich poskytovatelé podle vlastního uvážení**, žádný k tomu určený právní předpis jim danou povinnost neukládá
- vzhledem k neexistenci právního předpisu, který by komplexně upravoval službu péče o děti mimo režim školského zákona a zákona o živnostenském podnikání, jsou **poskytovatelé nuceni obracet se s žádostmi o stanoviska na několik odpovědných orgánů** současně, přičemž tyto odpovědné orgány jsou z důvodu absence konkrétní právní opory nuceny posuzovat každou záležitost případ od případu a **nároky jednotlivých úřadů se odlišují**

Služby péče o děti podle obecných právních předpisů

- z praxe však vyplývá, že po překonání těchto počátečních komplikací jsou provozovatelé s výslednou situací spokojeni a ukazuje se, že takto nastavená **pravidla dávají jednotlivým provozovatelům značnou volnost** a ti si mohou zařízení služeb péče o děti zřídit prakticky zcela podle svých představ a přání a potřeb rodičů
- v reakci na tuto složitou situaci **Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje informační materiál**, který bude zahrnovat informace o postupu zřízení a následném provozu služeb péče o děti v režimu obecných právních předpisů pro jednotlivé typy poskytovatelů
- materiál by měl obsahovat také **doporučení vztahující se k péči o děti** a provozním záležitostem
- zařízení na základě obecných právních předpisů provozují v současné době převážně **občanská sdružení či obecně prospěšné společnosti** (například jako rodinná a mateřská centra či dětské koutky) a též **zaměstnavatelé**, kteří se rozhodnou pro své zaměstnance zřídit „firemní školku“

Dětská skupina

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** ve spolupráci s ostatními příslušnými rezorty připravuje **novou právní úpravu** pro zavedení nového typu služby hlídání a péče o dítě v tzv. dětské skupině, s cílem zvýšit místní i cenovou dostupnost služeb péče o děti
- Věcný záměr zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů byl schválen usnesením vlády ze dne 22. 8. 2012, paragrafové znění návrhu zákona má být vládě předloženo do 31. 3. 2013 a předpokládá se, že by zákon mohl vejít v platnost na začátku roku 2014
- služba hlídání a péče o dítě v dětské skupině spočívá v **hlídání a pravidelné péči o dítě ve věku od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky**
- možnými poskytovateli služby jsou fyzické osoby, právnické osoby nebo organizační složky státu **jakožto zaměstnavatelé** rodičů dětí, které službu využívají, přičemž územní samosprávné celky a nestátní neziskové organizace budou moci poskytovat službu nejen svým zaměstnancům, ale i ostatním rodičům

Dětská skupina

- poskytovat službu bude možné pouze na základě **oprávnění** k poskytování této služby, a to zápisem do **evidence poskytovatelů**, kterou bude spravovat a provozovat MPSV, kontrolu podmínek poskytování služby bude zajišťovat inspektorát práce a hygienická stanice
- služba bude poskytována na **nekomerčním základě**, tj. jejím účelem není generování zisku
- osoba, která bude vykonávat přímou péči o dítě, musí být **zdravotně způsobilá a mít příslušnou odbornou způsobilost**
- nejvyšší **počet** dětí v jedné dětské skupině nesmí přesáhnout **24 dětí** a poskytovatel bude mít možnost poskytovat službu v několika skupinách současně
- poskytovatel bude povinen mít zpracovaná **vnitřní pravidla** pro provoz a poskytování služby, dále musí poskytovatel vést **evidenci dětí** v dětské skupině a uzavřít s rodiči **písemnou smlouvu** o poskytování služby

Dětská skupina

- veškeré výchovné působení a péče o děti bude poskytována v souladu s poskytovatelem zpracovaným a schváleným **plánem výchovy a péče o dítě**
- v praxi již některé subjekty dětskou skupinu podle popsaného návrhu zákona provozují, vzhledem k tomu, že však ještě nevešel v platnost, řídí se **prozatím pouze obecnými právními předpisy**
- jedním z těchto provozovatelů je samo Ministerstvo práce a sociálních věcí, jehož dětská skupina slouží některým ostatním zřizovatelům jako vzor

Děkujeme za pozornost!

http://www.vupsv.cz/index.php?p=care_for_children&site=default

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz